

Др Снежана Бркић
КРИВИЧНО ПРОЦЕСНО ПРАВО II
треће измењено издање

**(Правни факултет Универзитета у Новом Саду,
Нови Сад, 2013, стр. 348.)**

Законик о кривичном поступку Републике Србије из 2011. године, донесен у септембру 2011. године,¹ настао је као резултат преко десет година дугог процеса реформе српског кривичног процесног законодавства - започетог доношењем Законика о кривичном поступку Савезне Републике Југославије из 2001. године.² Нови законик је ступио на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примјењује се од 15. јануара 2013. године, изузев у поступцима за кривична дјела за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности, у ком случају се примјењује од 15. јануара 2012. године. Тако, према члану 6 Закона о измјенама и допунама Законика о кривичном поступку из 2001. године,³ истрага за кривична дјела за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности, која је на дан ступања на снагу овог закона била у току, довршиће се по одредбама Законика о кри-

* Потпредсједник Уставног суда Босне и Херцеговине и редовни професор Правног факултета у Бањој Луци. Дописни члан Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, инострани члан Руске академије природних наука и редовни члан Европске академије наука и умјетности.

¹ „Службени гласник Републике Србије“ број 72/11.

² „Службени лист Савезне Републике Југославије“ бр. 70/01 и 68/02 и „Службени гласник Републике Србије“ бр. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07, 122/08, 20/09, 72/09 и 76/10.

³ „Службени гласник Републике Србије“ број 101/11.

вичном поступку из 2001. године и одредбама Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дјела⁴ и Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине⁵ које су важиле до дана ступања на снагу овог закона.⁶ Међутим, у међувремену (и прије почетка његове цјеловите примјене) Законик из 2011. године је пет пута мијењан и допуњаван⁷ и његова цјеловита примјена почела је 1. октобра 2013. године. Уз све ово, у септембра 2012. године покренут је и званичан поступак на изради новеле Законика о кривичном поступку Републике Србије из 2011. године и његов нацрт сачињен већ крајем 2012. године.⁸ Од ових измјена се накнадно одустало. Ради се, дакле, не само о сложености процеса реформе кривичног процесног законодавства у Србији, већ и о извјесном „лутању“ у изналажењу рјешења која су у функцији основног циља реформе – стварање нормативне основе за повећање ефикасности кривичног поступка.⁹

⁴ „Службени гласник Републике Србије” бр. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05, 72/09 и 72/11. Види Милан Шкулић. *Нацрт Закона о државним органима у поступку за кривична дјела организованог криминала*, Зборник радова „Ново кривично законодавство Србије“, (Београд: Удружење за кривично право Србије 2005), 217–256.

⁵ „Службени гласник Републике Србије“ бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07 и 104/09. Види Важић, С. (2005). *Измјене и допуне Закона о ратним злочинима*. Зборник радова „Ново кривично законодавство Србије“, Београд: Удружење за кривично право Србије, 257–264.

⁶ Станко Бејатовић. „Казнена политика и реформа кривичног процесног законодавства Србије“. Зборник радова *“Казнена политика као инструмент државне реакције на криминалитет”*, (Бања Лука, Министарство правде Републике Српске и Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, 2014), 7–35.

⁷ „Службени гласник Републике Србије” бр. 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

⁸ Радна верзија Закона о измјенама и допунама Законика о кривичном поступку из 2011. године, Београд, Министарство правде и државне управе, Београд, 2013.

⁹ Г. Илић. „Кривично процесно законодавство Републике Србије и стандарди Европске уније“. Зборник радова *„Кривично законодавство и стандарди*

Нови Законик о кривичном поступку Републике Србије представља радикалан раскид са дотадашњом кривичнопроцесном традицијом. Судска истрага уступила је мјесто јавнотужилачком моделу истраге.¹⁰ Осим тога, законописци су стали на становиште да промјена модела истраге мора бити праћена и промијењеним концептом главног претреса. Према том мишљењу, теза да суд треба само да одлучује а не и да истражује - подједнако важи и за истрагу и за главни претрес. Другим ријечима, утврђивање чињеничног стања сматра се задатком странака и браниоца, а не суда. То значи да суд треба да остане пасиван у доказном поступку, у коме ће бити наглашена доказна активност странака и браниоца. Посљедица таквог става је било увођење потпуно адверзијалног концепта главног претреса, који је у знаку скоро потпуне доказне пасивизације суда и напуштања начела истине.¹¹

Бројне су и новине које се тичу сталног ширења поља могућности примјене поједностављених форми поступања у кривичним стварима које посебно долазе до изражаја у Законнику о изменама и допунама Законика о кривичном поступку из септембра 2009. године, када је у кривични поступак Србије по први пут уведен и један потпуно нови, до тада непостојећи процесноправни институт - споразум о признању кривице, као доминантна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима.¹² Овакав тренд је настављен и у Законнику о кривичном поступку из 2011. године, али, за разлику од рјешења присутних прије његовог доношења, овај законик питања поједностављених форми регулише у концептуалном смислу на знатно друкчији начин.

Европске уније“, (Београд: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу 2010), 23–41.

¹⁰ Зборник радова *Тужилачка истрага (Регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примјени)*, (Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији, 2014).

¹¹ Милан Шкулић и Г. Илић. *Реформа у стилу један корак напријед - два корака назад*. (Београд: Удружење јавних тужилаца и замјеника јавних тужилаца Србије, 2012).

¹² Станко Бејатовић. *Споразуми јавног тужиоца и окривљеног и нови Законик о кривичном поступку Републике Србије*, (Београд: Ревизија за криминологију и кривично право, (1–2), 2012) 69–84.

Почетак примјене новог Законика о кривичном поступку Србије био је и непосредан повод за излазак из штампе трећег измијењеног издања универзитетског уџбеника „Кривично процесно право II“ др Снежане Бркић, редовног професора Правног факултета Универзитета у Новом Саду. Рођена 1961. године. Након дипломирања на Правном факултету у Новом Саду (1984. године), радила у Секретаријату за општу управу и друштвене службе општине Шид, а затим била приправник у Општинском суду у Шиду. Правосудни испит положила са одличним успјехом 1986. године. На Правном факултету у Новом Саду ради од 1986. године, најприје као асистент. У звање редовног професора на истом факултету изабрана 2001. године. Докторску дисертацију на тему „Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме“ одбранила са највишом оцјеном 1999. године. Била на стручном усавршавању у Институту за кривично право и криминологију Правног факултета у Бечу 1989. године.

Објавила је монографије: „Начело легалитета и опортунитета кривичног гоњења” (1995); “Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме” (2004) и „Заштита свједока у кривичном поступку” (2005);, те уџбенике Кривично процесно право II (прво издање, 2010; друго репринт издање 2013. и треће измијењено издање, 2013. године), као и преко 100 научних и стручних радова. Била члан Радне групе за израду Нацрта законика о кривичном поступку Републике Србије из 2001. године, као и предсједник Радне групе за припрему измјена и допуна тог законика (2004), те предсједник Радне групе за усклађивање Закона о организацији и надлежностима државних органа у сузбијању организованог криминала и Закона о организацији и надлежностима државних органа у поступку против учинилаца ратних злочина (2004.) са Закоником о кривичном поступку.

Тиме је употпуњен мозаик кривичнопроцесне литературе у Србији, а објављивање овог уџбеника је и надахнујући догађај за цјелокупну кривичноправну науку, али и пројекат који афирмише српску правну науку у цјелини. Рецензенти су др Драго Радуловић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Подгорици

и академик проф. др Станко Бејатовић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Поглед на садржај овог уџбеника већ на самом почетку открива исправност ауторовог методолошког приступа обради и пропитивању савременог кривичног процесног права у Србији. Отприје познате компетенције аутора, те конкретна подручја њеног проучавања и рада *prima facie* упућују на промишљену интердисциплинарност приступа материји, али и диверзифицираност коришћених научних метода. Такав приступ нужен је и неизоставан због сложености, вишедимензионалности и научне изазовности кривичног процесног права уопште, па тако и кривичног поступка Републике Србије.

Оно по чему се овај уџбеник највише разликује од остале уџбеничке литературе из ове области је његов први дио (насловљен као „Опште учење о кривичнопроцесним формама“), који претходи излагању позитивноправних одредби домаћег кривичног процесног права и помаже њиховом разумијевању. Овај дио чини контекстуално пропитивање кривичног поступка као статичног појма, кривичнопроцесних форми као динамичког појма и диференцијација кривичнопроцесних форми. Много позорности аутор је посветио и поступањима која немају карактер кривичнопроцесних форми, историјским типовима кривичнопроцесних форми, као и великим правним системима и савременим типовима кривичнопроцесних форми.

Други дио уџбеника, под насловом „Предистражни поступак“, садржи поглавља о функцији откривања, расвјетљавања и проналажења кривичних дјела и учинилаца и пријављивања кривичних дјела. Обухват текста, међутим, знатно је шири, те обухвата и наслове капиталних правних тема: овлашћења полиције, јавног тужиоца и судије за претходни поступак, кривична пријава и поступак јавног тужиоца са кривичном пријавом.

Трећи, уједно и најопсежнији дио уџбеника носи наслов „Општа кривичнопроцесна форма.“ у овоме дијелу исцрпно су обрађени претходни (фаза истраге и фаза стављања под оптужбу) и

главни стадијум (првостепени главни поступак и поступак по правним лијековима).

У четвртом дијелу се анализирају “Посебне „кривичнопроцесне форме“: упрошћене кривичнопроцесне форме, поступак према малољетницима и поступак за изрицање мјера безбједности обавезног психијатријског лијечења.

Коначно, пети дио се односи на „Конексне процесне форме“ и садржи излагања о допунским процесним формама, рехабилитационим и помоћним процесним формама. На поменутиим основима заснована је и систематизација уџбеничке материје.

Обиље нових законских одредаба захтијевало је и одговарајући критички приступ. Аутор је, при томе, покушао да нађе оптималну мјеру у којој ће студентима предочити неоправданост неких лоших законских рјешења, без претензије да их оптерећује полемикама на високом теоријском нивоу. С друге стране, треба имати у виду да у новом Законику има и добрих рјешења. Књига заправо актуелизира и рефлексије аутора на бројне промјене националног и компаративног кривичног процесног права, појаву и посљедице новог конституционализма и њему примјерене конституционализације и глобализма.

Ново издање уџбеника „Кривично процесно право II“ је по обиму мање од прва два издања, која нису била намијењена само студентима, него и свима онима који се баве теоријом кривичног процесног права. Проблем преопширности таквог уџбеника био је рјешаван сужавањем наставне и испитне грађе. Сада је и сама уџбеничка грађа знатно редуцирана, са циљем растерећења студентата. Тако, на примјер, опште учење о посебним кривичнопроцесним формама је сведено на крајње неопходна излагања; избачена су поглавља о процесним варијабилитетима, адхезионим и инцидентним процесним формама, који се обрађују на одговарајућим мјестима у оквиру општег дијела Кривичног процесног права.

Нови уџбеник професорке Бркић, с методолошког, садржајног, квалитативног и формалног гледишта, представља изузетно висок домет кривичноправног научног стваралаштва. Има све

елементе високошколског уџбеника. Поред тога што је, као и увијек, писан узоритим стилем, овај уџбеник претендује да пружи једну систематску, цјеловиту и актуелну слику о свим важним установама из области посебног дијела кривичног процесног права. Он отвара пут и простор даљњим истраживањима, и то не само проблематике која припада домену посебног дијела кривичног процесног права. То није био нимало лак задатак, с обзиром на то да кривично процесно право Републике Србије карактерише веома динамичан и брз развој.

Уџбеник „Кривично процесно право II“ првенствено је намијењен студентима Правног факултета у Новом Саду - ради изучавања материје посебног дијела кривичног процесног права. Како је ово био први уџбеник у Србији који је усклађен са новим Законом о кривичном поступку из 2011. године, он може да послужи и студентима других правних факултета, као и свима онима који се баве теоријом и праксом кривичног процесног права. Упркос употреби правотехничке терминологије, ауторов текст задржао је разумљивост и приступачност не само за кругове правника који се баве кривичном процедуром или *hominum academicorum*, него и за оне који то нису.

